

Joan Estruch: 'El sistema de la universitat és corrupte'

Entrevista al catedràtic de sociologia · Ha publicat fa poc el llibre de memòries 'Crec recordar' (Fragmenta) després de quaranta anys de fer classe

[Joan Estruch](#) (1943) ha estat un dels grans sociòlegs, i mestre de sociòlegs, del país. Doctor en filosofia i lletres i catedràtic de **sociologia**, amb estudis de postgrau a Lovaina, ha estat durant quaranta anys mestre de milers d'alumnes de la Universitat Autònoma de Barcelona (de Xavier Sala Martín a David Fernández). Estruch és autor de llibres de referència, com ara *Plegar de viure* i *l'Opus Dei i les seves paradoxes: un estudi sociològic*. I és un dels grans experts en sociologia de la religió, com el seu mestre i amic **Peter Berger**, autor que ha traduït, com tants altres. Ara Estruch ha escrit les seves memòries, [Crec recordar](#) (Fragmenta), en què parla dels seus orígens protestants, del pas al catolicisme i dels anys llarguíssims a la universitat, institució que critica de dins estant. Estruch rep VilaWeb a l'àtic de somni que comparteix a Terrassa amb la seva dona, **Heide**, 'la primera, i última, dona a qui he besat als llavis', diu.

—**Expliqueu que deixeu el protestantisme pel fet de ser reclòs i tancat.**

—Era un món molt tancat i molt reclòs, sí. Quan critico això del protestantisme parlo del català i, en general, de l'espanyol. En absolut diria això del protestantisme anglès o alemany. De cap de les maneres. Probablement, si en comptes de viure a Barcelona hagués viscut a Londres ara fóra anglicà. I no m'hauria convertit al catolicisme. Però aquí era una minoria tancada, reclosa, oprimida, anticatòlica. Ferotgement. Per mi un dels arguments decisius, perquè tots els meus amics eren catòlics.

—**I als vostres pares no els va molestar que deixéssiu el protestantisme?**

—La meva mare ja havia mort, l'any 1968. I la meva dona i jo vam fer el pas entre el 1969 i el 1972. El meu fill Martí és batejat protestant, i la filla Mònica, catòlica. Entre tots dos és quan faig el pas. Per al meu pare va ser un disgust terrible. De tal manera que fins que no va morir no vaig parlar-ne obertament, d'aquest tema. Per no ferir-lo.

—**'M'hauria agradat de conèixer-la més.'**

—Ma mare. Sí, ma mare m'hauria agradat de conèixer-la més. Va morir massa jove. Jo tenia vint-i-quatre o vint-i-cinc anys. Converses serioses a fons, en vam tenir alguna, als darrers temps. Però no prou.

—**Després de passar per Lovaina, comenceu una carrera a la UAB de professor universitari. Heu tingut milers d'alumnes. I definiu el sistema del professorat a la Universitat de corrupte. Per què?**

—El sistema a la universitat és corrupte perquè, com deia un dels meus companys de departament, el primer que va guanyar oposicions, 'ja tinc patent de cors'. I era exactament això: en el moment que eres funcionari podies posar-te a jeure perquè la teva plaça era segura, inamovible. Jo vaig arribar a la UAB embolicat des de Lovaina. Em van dir que el sistema seria raonable. Professors lligats per contractes renovables, però sempre que facis bé la feina. I al començament la UAB era efectivament una universitat de joves i contractats. Però el sistema es va anar menjant la universitat, i es van fer oposicions.

—**Us negueu a ser funcionari durant vint anys. Finalment no teniu cap més opció que presentar-vos. Què passa el dia de l'examen?**

—Que vaig voler explicar al tribunal per què al cap de vint anys de ser a l'Autònoma no m'havia presentat mai a oposicions. I vaig recórrer a explicar el ritu iniciàtic en una tribu d' Austràlia. L'anomenada cerimònia d'iniciació, els neòfits. En aquella cerimònia, els explicaven que els bruixots i esperits i sorolls que els aterrien de feia tant de temps no existien. No solament no existien sinó que ara ells, els neòfits, farien de bruixots amb les màscares i les pintures que els donarien. Era el cinisme de la revelació del no-res en canvi de l'accés a una parcel·la de poder. Els vaig dir que el joc de les oposicions era això.

—**Aproveu l'examen?**

—Em suspenen. Però un grup de professors de la facultat fan una carta al rector dient 'no el

despatxeu, renoveu-li el contracte'. I al cap d'un any i mig es van convocar noves oposicions. Aquesta vegada vaig ser discret i no vaig provocar el personal. I guanyo la plaça. La universitat és cada vegada més controlada per un grup de pedagogs que han liquidat la classe magistral. A la universitat tenim infantilització, massificació i burocratització. La universitat ha deixat de ser una instància crítica. Per mi això la definia, anys enrere. Ara el pensament crític és fora de qualsevol marc institucional, o en gent dins les institucions però nedant a contracorrent.

—**Què voleu dir amb això de la infantilització a la universitat?**

—Fa uns quinze anys que em vaig quedar de pedra en veient que, per primera vegada, a la cua per a matricular-se al setembre hi havia estudiants acompanyats dels seus pares. Em semblava increïble. Després, a les tutories, en compte de l'estudiant, em venia el pare, o la mare. Normalment sense l'estudiant.

—**Parlem de la vostra especialitat. Quina és la mirada del sociòleg?**

—La que combina els dos trets que caracteritzen la figura del Petit Príncep. Davant qualsevol fenomen, meravellar-se. Immediatament després, tenir la consciència que la realitat és camuflada, amagada darrere les aparences. Salvador Cardús, el millor alumne que he tingut, feia broma dient que a la Facultat de Ciències Polítiques i Socials es feien dues coses. A Polítiques aprenien a amagar la realitat. I a Sociologia, a desemmascarar-la.

—**Passem a la recerca. Heu escrit un llibre sobre l'Opus, prohibit per l'Opus.**

—Considerat 'altament perillós'. Em sembla recordar que tenen els llibres dividits en quatre

categories: llibres per a tothom, llibres amb els quals cal anar amb compte, llibres per als quals cal demanar permís i llibres per als quals cal demanar permís al prelat, el cap superior de l'Opus a Roma. El meu era en aquest grup. No sé quina vigència té aquesta divisió ni si la gent de l'Opus en fa cas o no.

—**Conclusió després de fer el llibre sobre l'Opus?**

—Que és un moviment difícil d'entendre si no és partint dels seus orígens a l'Espanya del franquisme més dur. Però, alhora, que d'una manera intel·ligent ha sabut anar evolucionat en el temps. Avui de cap de les maneres no es podria dir que sigui un dels moviments catòlics més carques. No.

—**No?**

—No. He conegut gent de l'Opus molt oberta, dialogant i fins i tot diria molt liberal. I això aquests darrers anys s'ha accentuat cada vegada més.

—**Us definiu com a deixeble de la secta bergeriana que existeix a Barcelona. Per què és tan important, el sociòleg Berger?**

—Berger és fonamental per a l'anàlisi que fa de les condicions de desenvolupament de la religió a les societats capitalistes modernes. La seva tesi és que la religió no desapareix. Es transforma. Les formes institucionalitzades de religió sí que desapareixen. Berger diu que en la mesura que una cosa et dóna sentit a la vida, allò és una religió. Sigui el consum o els esports.

—**Any 1994 als Estats Units. Acaben d'esclatar els avalots de Los Angeles. I un alumne demana: com és que s'han alçat? I Berger respon: aquesta no és la pregunta: la pregunta és per què no s'alcen cada dia.**

—Típic Berger. Modificar la pregunta. Capgirar la pregunta. Allò que ens sembla normal, només ho és perquè la gran majoria ho considera així. No perquè ho sigui. I des de la sociologia allò que cal explicar és la normalitat i no l'excepcionalitat.

—**I els catalans, per què no ens aixequem cada dia? Autocollamenta pròpia?**

—En part sí, perquè ens creiem el missatge de l'ordre que ens arriba del poder establert. En sociologia, com diu Berger, el món donat per descomptat pesa moltíssim damunt tots nosaltres. Hi ha una colla de realitats que no ens aturem a analitzar, sinó que les donem per descomptades. La constitució és una gran definidora de mons donats per descomptats, intocables. Coses que no es poden posar en qüestió.

—**Als Estats Units dieu que us van sorprendre coses, venint de l'esquerra. Per exemple?**

—Anar per Boston amb tramvia, asseure't davant una noia jove, maca. Mirar-te-la. I que et sostingui la mirada i et somrigui. Això als Ferrocarrils Catalans és impensable. O desviarà la mirada, o se sentirà incòmoda o assetjada. Per mi va ser una sorpresa summament agradable.

—**Per què elles se senten més segures?**

—Perquè tenen el mascle ibèric lluny.

—**La primera persona que us diu la paraula 'sociologia'. Pere Ribera.**

—Em va marcar moltíssim. Figura cabdal a la meva vida. Professor i tutor al Liceu Francès. Després va a Aula. És la persona que em marca a l'adolescència, i de prop, en tots els àmbits. És la persona que, a banda de fer-me classe i ser un model fent classe, m'ensenya a llegir el diari amb ulls crítics; escoltar música, descobrir Mozart. Va voler que el substituís com a director d'Aula. Però per mi hauria estat difícil ser director d'una escola amb aquest punt elitista. I, en segon lloc, i per mi decisiu, la proposta de Ribera —'sigues director d'Aula'— equival a dir: 'Casa't amb Aula.' I jo ja era casat.

—**Animaríeu ningú a estudiar sociologia?**

—Solament en el cas que tingués aquella doble mirada que dèiem abans. I que fos capaç de sospitar del món donat per descomptat. Si no, no l'hi animaria. Per ser un buròcrata o un tecnòcrata més, que faci una altra cosa, però no cal que faci sociologia.